

AN ROINN OIDEACHAIS AGUS EOLAÍOCHTA
SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH 2000
GAEILGE
ARDLEIBHÉAL GNÁTHLEIBHÉAL BONNLEIBHÉAL
TUAIRISCÍ NA bPRÍOMHSCRÚDAITHEOIRÍ

1. CÚLRA GINEARÁLTA

Tosaíodh ar Chlár an Teastais Shóisearaigh a shaothrú sna hIar-bhunscoileanna sa scoilbhliain 1989-1990. Roimhe sin bhí dhá Chlár ar leith ar fáil sa Timthriall Sóisearach: An Mheánteistiméireacht agus An Gairmchúrsa Lae (An Grúptheastas).

Is é atá sa Teastas Sóisearach, go bunúsach, ná cumasc - leasaithe agus feabhsaithe – den dá Chlár sin. I gcás na Gaeilge, dhéanadh an Mheánteistiméireacht freastal ar dhá leibhéal éagsúla – Ardchúrsa agus Bunchúrsa – agus dhéanadh an Gairmchúrsa Lae freastal ar leibhéal comónta amháin. Dá réir sin, ceapadh Clár an Teastais Shóisearaigh chun freastal ar thrí leibhéal éagsúla: Ard, Gnáth agus Bonn.

Tugtar sainmhíniú sa Siollabas don Teastas Sóisearach: Gaeilge (1.3), ar na "grúpaí" a bhfuil na Cúrsaí/Leibhéil éagsúla dírithe orthu. Ina theannta sin, leagtar amach "na haidhmeanna ginearálta a bhaineann le múineadh na Gaeilge do dhaltaí ag an leibhéal sóisearach san iar-bhunscoil" (1.4) agus na "Cuspóirí Múinteoireachta" a fhreagraíonn do na Cúrsaí/Leibhéil ar leith (Bonn: 2.1; Gnáth: 2.2; Ard: 2.3).

Déanfar tagairt do ghrúpaí, d'aidhmeanna agus do chuspóirí san **ATHCHOIMRIÚ GINEARÁLTA** (5. thíos).

Taispeántar in **TÁBLA I** céatadán na n-iarrthóirí a thug faoi gach ceann de na trí leibhéal ón mbliain 1992 i leith.

TÁBLA I

		Céatadán (%)		
Bliain	Líon Iomlán Iarrthóirí	Ardleibhéal	Gnáthleibhéal	Bonnleibhéal
1992	59,771	34.2	49.7	16.1
1993	62,681	37.3	49.9	12.8
1994	64,451	39.2	50.0	10.8
1995	64,667	39.5	49.9	10.6
1996	64,548	39.7	50.2	10.1
1997	63,390	40.6	50.0	9.4
1998	61,892	41.0	49.6	9.4
1999	59,095	41.0	49.4	9.6
2000	57,057	39.9	50.9	9.2

Tá sé le tuiscint ó na staitisticí in **Tábla 1:-**

- go dtugann tuairim is leath na n-iarrthóirí faoin nGnáthleibhéal;
- go bhfuil laghdú tagtha ar líon na n-iarrthóirí a thugann faoin mBonnleibhéal. (Ó 9,613 i 1992 go 5,243 i 2000. Sin laghdú 45.5% i gcomhthéacs laghdú 4.5% sa mhóiriontráil.);
- gurb é an garchoibhneas Ard: Gnáth: Bonn atá tagtha chun cinn ná

40:50:10.

2. AN tARDLEIBHÉAL

In **TÁBLA 2.0** tugtar faisnéis maidir le torthaí na mblianta 1992-2000.

TÁBLA 2.0

		Grád (%)						
Bliain	Líon Iarrthóirí	A	B	C	D	E	F	NG
1992	20,438	10.0	34.1	37.2	16.6	1.9	0.1	0.0

1993	23,374	9.1	30.5	38.4	20.0	2.0	0.1	0.0
1994	25,259	8.0	28.0	39.7	21.5	2.6	0.3	0.0
1995	25,561	9.7	27.1	35.4	23.7	3.7	0.4	0.0
1996	25,610	11.6	31.4	34.6	19.3	2.8	0.2	0.0
1997	25,754	11.3	28.0	34.6	21.8	3.8	0.4	0.0
1998	25,349	6.8	21.8	38.3	28.6	4.0	0.4	0.0
1999	24,235	11.1	30.2	36.5	19.5	2.4	0.3	0.0
2000	22,974	11.1	31.0	34.3	20.2	2.9	0.4	0.0

Tá cuma fóna go maith ar thorthaí na bliana 2000: ghnóthaigh 76.4% de na hiarrthóirí C + (75.2% an meán do na blianta 1992-1999). Maidir leis an 3.3% de na hiarrthóirí sa réimse E -, is é is dóichí ná go mbainfidís Grád níos airde amach dá dtabharfaidís faoin nGnáthleibhéal.

Trí chuid atá sa Scrúdú – Páipéar I, Páipéar II agus Triail Chluastuisceana agus déantar trí cinn de na scileanna bunúsacha teanga – Léamhthuiscint, Clostuiscint agus Scríobh – a thástáil mar aon le tuiscint bhunúsach don Litríocht.

Seo mar a dhéantar na marcanna a roinnt ar na trí chuid den Scrúdú agus ar na scileanna, eolas agus tuiscintí atá san áireamh:-

PÁIPÉAR I: - 100 marc

Léamhthuiscint (Roinn II) : 30 marc

Scríobh na Teanga (Roinn I) : 70 marc

-

PÁIPÉAR II: 120 marc

Léamhthuiscint (Roinn III) : 30 marc

Scríobh na Teanga (Roinn IV) : 30 marc

Litríocht (Roinn I + Roinn II) : 60 marc

CLUASTUISCINT: 100 marc

Fágann sin iomroinnt mar a leanas ar na marcanna chomh fada agus a bhaineann leis na cumais atá á dtástáil:-

Léamhthuisicint: 60 marc : 18.75%

Clostuisicint: 100 marc : 31.25%

Scríobh na Teanga: 100 marc : 31.25%

Litríocht: 60 marc : 18.75%

Iomlán: 320 marc: 100%

(Tuigtear, ar ndóigh, go mbíonn cruinneas i scríobh na teanga sa mheá i ngach áit a mbíonn Gaeilge á scríobh ag iarrthóirí.)

Meastar go bhfuil easpa áirithe loighce le brath ar dháileadh an ábhair idir Páipéar I agus Páipéar II. Déanfar tagairt don ghné seo arís sna **CONCLÚIDÍ AGUS MOLTAÍ** thíos.

Tá léiriú in **Tábla 2.1** ar na meánmharcanna a baineadh amach le blianta beaga anuas sna trí chuid den Scrúdú.

TÁBLA 2.1

Cuid den Scrúdú	Uasmharc	Meánmharc		
		1998	1999	2000
P I	100	56.1	63.8	59.4
P II	120	82.0 = 68.3%	86.4 = 72.0%	82.0 = 68.3%
C.T.	100	55.4	58.9	69.0

-

-

PÁIPÉAR I

ROINN I: SCRÍOBH NA TEANGA

Bíonn ar iarrthóirí dhá cheist a fhreagairt. Dhá thriail cheapadóireachta agus úsáid teanga atá i gceist.

Ceist 1 50 marc (Ábhar: 10; Gaeilge: 40).

Rogha an-fhairsing anseo: iarrtar ar iarrthóirí tabhairt faoi cheann amháin de naoi rogha a chuimsíonn éagsúlacht foirmeacha/stíleanna scríbhneoireachta.

Már is gnách, ba iad na roghanna in A (Aiste) agus B (Scéal/Eachtra) na cinn ba mhó a freagraíodh. Seo achoimre ar a raibh le rá ag an bPríomhscrúdaitheoir Comhairleach i dtaobh chaighdeán na freagartha:-

- a. Cuntas san Aimsir Chaite a bhí i bhformhór mór na n-iarrachtaí (fiú nuair ba léir nár oir a leithéid d'ionramháil thuisceanach an téama);
- b. Bhí deacrachtaí ag iarrthóirí (taobh amuigh de na Gráid is airde) sna cásanna inar éilíodh aighneas, plé, tuairimíocht, etc. Is de dheasca laigí i gcruinnláimhseáil bhunmhúnláí na teanga, idir chomhréir agus ghramadach, a tháinig na deacrachtaí seo i gceist;
- c. Bhí roinnt iarrthóirí ann nár dhein dóthain cúraim de léamh na gceisteanna agus a bhain ciall chontráilte as focail/leaganacha áirithe e.g. "Na daoine" in ionad "An duine" in A (iii) agus "garda síochána" in ionad "garda slándála" in B (i);
- d. Uaireanta fágadh ar lár ar fad nó deineadh faillí i sonraí tábhachtacha e.g. "ollmhargadh" in B (i), "airgead" agus "drugaí" in C (i).

Baineann léamh neamhchúramach ceisteanna le gach Scrúdú agus déanfar tagairt dó agus don toradh a bhíonn air sna **CONCLUÍDÍ AGUS MOLTAÍ** thíos.

Ceist 2: 20 marc (Ábhar: 4; Gaeilge: 16). Stíl an Chomhrá nó an Agallaimh Beirte atá i gceist anseo. Is léir, mar sin, gurb é atá á thástáil ná inniúlacht ar chaint dhíreach. Tugtar rogha idir dhá shuíomh dhifriúla.

Ba é A rogha na coitiantachta. Bhí dornán iarrthóirí ann a scríobh i dtaobh turas scoile in A in ionad tuarascáil scoile.

Maidir le cumas Gaeilge na n-iarrthóirí, tá a bhfuil ráite i gcás Ceist I. thuas fíor sa chás seo chomh maith.

ROINN II: LÉAMHTHUISCINT

30 marc. Cúig cheist le freagairt: 6 mharc x 5 = 30. Is féidir uasmhéid 3 mharc a bhaint den iomlán ag deireadh i ngeall ar easpa cúraim i láimhseáil na teanga.

Bhí an fhreagairt i gcoitinne sásúil go maith agus bhain formhór na n-iarrthóirí caighdeán ard amach (meánmharc c.70%). I gcás ceisteanna (i) go (iv) is eolas cinnte, a tugadh sa sliocht, a bhí á lorg agus is beag deacracht a bhí ag iarrthóirí leo. Bhí tuairimíocht i gceist i gcás (v) agus bhí deacrachtaí anseo ag iarrthóirí ar bheagán Gaeilge. Bhí claonadh ag roinnt mhaith díobh seo focail an tsleachta a thabhairt lom, gan an ionramháil chuí, sna freagraí ar fad.

PÁIPÉAR II

ROINN I: LITRÍOCHT (PRÓS)

Ceist 1: 15 mharc. Trí cheist le freagairt: 5 mharc (Tuiscint: 4; Gaeilge:1) x 3

= 15. Bíonn ar iarrthóirí ceist amháin a fhreagairt as A (Buntuiscint), ceist amháin a fhreagairt as B (Léirthuisicint Ghinearálta) agus an tríú ceist a roghnú as A nó B.

Roghnaigh formhór na n-iarrthóirí dhá cheist as A agus ceann amháin as B.

I gcás A, bhí an fhreagairt sásúil cé go raibh fadhbanna ag roinnt díobh siúd a thug faoi (iii). Ní raibh caighdeán na bhfreagraí in B chomh sásúil céanna. Ar aon dul le Roinn II ar Pháipéar I, bhí athscríobh go mór i gceist – go háirithe i gcás iarrthóirí a raibh a gcuid Ghaeilge easnamhach.

Ceist 2 15 mharc. Bíonn ar iarrthóirí tabhairt faoi A nó B. Is mar an gcéanna go díreach dáileadh na marcanna sa dá chás:- Údar: 1; Saothar: 1; Ábhar: 5; Gaeilge: 8. $1 + 1 + 5 + 8 = 15$.

Ba é B rogha na coitiantachta agus ba iad (c), (d) agus (e) de chuid B na míreanna ba mhó ar tugadh fúthu.

"Achoimrí gearra ar scéalta simplí a bhí i gceist den chuid is mó."
(Príomhscrúdaitheoir Comhairleach).

ROINN II: LITRÍOCHT (FILÍOCHT)

Is mar an gcéanna go bunúsach leagan amach, réimse roghanna agus modh marcála sa Roinn seo agus i Roinn I thuas.

Ceist 1: Bhí sé furasta go leor na freagraí ar na ceisteanna a aimsiú sna dánta agus, ar an ábhar sin, bhí an fhreagairt i gcoitinne sásúil go maith. Roghnaigh formhór na n-iarrthóirí dhá cheist as A agus ceann amháin as B.

In A (ii) agus (iii) meascadh an "timpeallacht" agus an "baile" ó am go chéile nó tugadh na fíricí ar fad don dá cheann acu faoi dhó.

Ceist 2: Ba é B rogha na coitiantachta. Lasmuigh de (c) - Éad – bhí éileamh áirithe ar na téamaí ar fad.

"Achoimrí ar liosta an-teoranta dánta gearra a bhí anseo, dánta ar nós *Teilifís* agus *Subh Milis*". (Príomhscrúdaitheoir Comhairleach).

ROINN III: LÉAMHTHUISICINT

Tugtar ceithre ghiota ghearra agus iarrtar ar iarrthóirí ceisteanna a fhreagairt ar thrí cinn acu. Go hiondúil, tugann an-chuid iarrthóirí faoi na ceisteanna ar na ceithre ghiota.

30 marc: 10 marc in aghaidh an ghiota ($10 \text{ marc} \times 3 = 30$). A, B agus C: $5 + 5 = 10$; D: $1 \times 10 = 10$.

Éiríonn go maith le formhór na n-iarrthóirí sa Roinn seo, go háirithe iadsan a thugann faoi D. I gcás A, B agus C, athscríobh díreach gan ionramháil an príomhlaige.

ROINN IV: LITIR

Triail eile ceapadóireachta. (Vid. Páipéar I, Roinn I.) Tugtar trí shuíomh – ceann foirmeálta agus dhá cheann neamhfoirmeálta – agus iarrtar ar iarrthóirí litir a chumadh ar bhonn na leidí do shuíomh amháin acu.

30 marc (Ábhar: 13; Gaeilge: 17).

Ba iad na suímh neamhfoirmeálta – A agus C – ba mhó a roghnaíodh. Bhí na foirmlí – Seoladh, Beannú, Críoch – i gceart de ghnáth. In A, dhein roinnt iarrthóirí neamhshuim de "mílaois" (léamh míchúramach ba mhó ná easpa tuisceana, is dócha) agus chaill siad marcanna dá bharr. In C, ba mhinic a scríobhadh i dtaobh "turas" nár thuras scoile in aon chor é (léamh míchúramach, gan dabht) agus cailleadh marcanna dá bharr; thug iarrthóirí eile cuntas reatha – san aimsir láithreach – ar an turas agus bhí siadsan, chomh maith, thíos dá réir.

TRIAIL CHLUASTUISCEANA

Taobh amuigh de na daoine úd nár cheart dóibh a bheith ag tabhairt faoin Ardleibhéal, ní raibh aon mhórdheacrachtaí ag iarrthóirí leis an gcuid seo den Scrúdú. Is léir, um an dtaca seo, nach gcuireann cúrsaí canúnachais as beag ná mór don ghnáthiarrthóir. Bhí an meánmharc a gnóthaíodh (69% - **Tábla 2.1** - thar a bheith sásúil agus léiríonn sé go bhfuil cúram cóir á dhéanamh den ghné seo den teagasc/foghlaim sna ranganna. Sna cúinsí, is beag is gá a rá i dtaobh na coda seo den Scrúdú.

Cuid A: Ghnóthaigh formhór na n-iarrthóirí marcanna arda.

Cuid B: Fadhbanna leis an bhfocal "téamh" (Fógra 1); leaganacha spésiúla de "mainicíní cáiliúla" - *Monica Gillooly*, mar shampla (Fógra 2); easpa idirdhealaithe idir am agus aimsir (Fógra 3).

Cuid C: Gá le habairtí iomlána sna freagraí ach ba bheag an chonstaic é i gcás fhormhór na n-iarrthóirí.

Cuid D: Píosa a Dó, Ceist 2: cúig phunt is seachtó (£75) an freagra a bhí á lorg. Ba mhinice go mór a scríobh iarrthóirí £5.70. Tugadh lánchreidiúint don fhreagra sin chomh maith.

CONCLÚIDÍ AGUS MOLTAÍ

Meastar go bhfeabhsófaí struchtúr ginearálta an Scrúdaithe dá ndéanfaí idirmhalartú

idir Ranna áirithe ar Pháipéar I agus ar Pháipéar II. Luíoíodh sé le réasún Roinn II

ar Pháipéar I a aistriú go Páipéar II agus Roinn IV ar Pháipéar II a aistriú go Páipéar

I. (Tá an dá Roinn ar cómharc go cruinn.)

Meastar nach aon chabhair d'iarrthóirí an foláireamh "a ndearna tú staidéar air i rith

do chúrsa" a thugtar faoi dhó i bPáipéar II, Roinn I, Ceist 2 agus Roinn II, Ceist 2.

Ní léir ach oiread go bhfuil aon ghá leis an **Nóta** atá idir lúibíní ag bun Roinn I,

Ceist 2.

Luadh thuas an easpa cáiréise a léiríonn iarrthóirí go minic i léamh ceisteanna agus an tslí a gcailltear marcanna dá bharr. Is den dianriachtanas é go léifeadh agus go n-athléifeadh iarrthóirí gach treoir agus gach cuid de gach ceist go fíorchúramach agus go bhfreagróidís go cruinn agus go hiomlán an cheist a cuireadh murab ionann agus ceist a gineadh ina samhlaíocht féin.

3. AN GNÁTHLEIBHÉAL

In **Tábla 3.0** tugtar faisnéis maidir le torthaí na mblianta 1992-2000.

TÁBLA 3.0

Bliain	Líon Iarrthóirí	Grád (%)						
		A	B	C	D	E	F	NG
1992	29,720	5.7	31.6	37.2	20.2	4.2	0.9	0.1
1993	31,264	6.9	41.1	32.6	14.9	3.5	0.9	0.1
1994	32,220	7.3	30.4	31.8	22.3	6.4	1.8	0.1
1995	32,229	5.5	33.4	35.3	19.7	4.7	1.2	0.1
1996	32,426	3.1	30.3	37.2	21.5	6.2	1.5	0.1
1997	31,675	2.4	23.3	37.1	27.0	8.2	1.9	0.1
1998	30,690	2.2	22.0	34.6	28.4	10.5	2.2	0.1
1999	29,204	1.0	14.0	36.3	33.7	12.1	2.8	0.1
2000	29,020	1.5	18.4	37.5	29.7	10.2	2.6	0.1

Ábhar míshuaimhnis é pátrún na dtorthaí a thaispeántar sa Tábla seo, go háirithe an laghdú sna hArdghráid (A agus B) agus an méadú i ráta na nGrád is ísle (E, F agus

NG). Sa chéad chás b'fhéidir go bhfuil leithéidí na n-iarrthóirí a ghnóthaíodh Ardghráid i mbliana tosaigh an Scrúdaithe ag tabhairt faoin Ardleibhéal anois. Sa dara cás ní foláir glacadh leis gur thug roinnt iarrthóirí faoi Leibhéal a bhí ró-éilitheach dóibh. Déanfar tagairt don ghné seo arís sna **Conclúidí agus Moltaí** thíos.

Dhá chuid atá sa Scrúdú: Páipéar Scríofa a dhéanann Léamhthuiscint agus cumas i Scríobh na Teanga a thástáil agus Triail Chluastuisceana a dhéanann tástáil ar chumas an iarrthóra ar Ghaeilge labhartha a thuiscint.

Seo mar a dhéantar na marcanna a roinnt ar na trí scil atá á dtástáil:-

Léamhthuiscint: 110 marc: 34.4%

Scríobh na Teanga: 110 marc: 34.4%

Clostuisceant: 100 marc: 31.2%

Iomlán: 320 marc: 100%

Tá léiriú in **Tábla 3.1** ar na meánmharcanna a baineadh amach le blianta beaga anuas sa dá chuid den Scrúdú.

TÁBLA 3.1

Cuid den Scrúdú	Uasmharc	Meánmharc		
		1998	1999	2000
Páipéar Scríofa	220	122.6 = 55.7%	115.3 = 52.4%	129.1 = 58.7%
C.T.	100	60.3	57.1	50.0

PÁIPÉAR SCRÍOFA

ROINN I: LÉAMHTHUISCINT

Bíonn ar iarrthóirí trí cheist a fhreagairt.

Ceist 1 20 marc

Triail atá bunaithe ar mheaitseáil pictiúr agus fógraí.

Deich bpictiúr agus deich bhfógra. Dhá mharc an ceann.

$$2 \text{ marc} \times 10 = 20$$

An fhreagairt ar fheabhas anseo: fuair mórán iarrthóirí lánmharc.

-

-

-

Ceist 2 30 marc

Iarrtar ar iarrthóirí dhá cheann de thrí rogha – (a), (b) agus (c) – a fhreagairt. I gcás (a) agus (b), tá na ceisteanna bunaithe ar fhógraí. I gcás (c), tá siad bunaithe ar véarsaíocht. Murab ionann agus Ceist 1., caithfear na freagraí ar fad a scríobh.

I gcás gach rogha, bíonn trí cheist - (i), (ii) agus (iii) – le freagairt agus is féidir uasmhéid 15 mharc a ghnóthú i ngach rogha acu.

Dhá rogha: $15 \text{ marc} \times 2 = 30$.

Is féidir uasmhéid 3 mharc a bhaint den iomlán a gnóthaíodh i ngeall ar dhrochGhaeilge.

Rogha (a). Dhá bhlúire eolais á lorg i ngach ceann de na ceisteanna, (i) – (iii).

Dáileadh marcanna:- (i): $2 + 3 = 5$; (ii): $3 + 3 = 6$; (iii): $2 + 2 = 4$;

$$5 + 6 + 4 = 15.$$

Rogha (b): Dhá bhlúire eolais á lorg i gcás (ii). Ceann amháin i gcás (i) agus (iii).

Dáileadh marcanna:- (i): 5; (ii): $2 + 2 = 4$; (iii): 6. $5 + 4 + 6 = 15$.

Rogha (c): Lorgaíodh dhá bhlúire eolais i gcás (ii).

Dáileadh marcanna:- (i): 5; (ii): $3 + 3 = 6$; (iii): 4. $5 + 6 + 4 = 15$.

Thug roinnt mhaith iarrthóirí faoi na trí rogha.

Caighdeán na freagartha:-

Bhí na freagraí in (a) agus (b) níos fearr ná na cinn in (c). "Bhí na hiarrthóirí ag brath ar ghlanchoipeáil ón téacs chun na ceisteanna a fhreagairt. Le tuiscint réasúnta ar na ceisteanna agus le píosa cuí ón téacs scóráil siad marcanna arda."

(Príomhscrúdaitheoir Comhairleach). I gcás (c), ba mhinic véarsa iomlán á scríobh mar fhreagra.

Ceist 3 60 marc

Bíonn ar iarrthóirí ceisteanna ar dhá shliocht (stíl iriseoireachta) a fhreagairt. Ar nós Ceist 2, bíonn orthu na freagraí ar fad a scríobh.

I gcás gach ceann den dá shliocht – (a) agus (b) – bíonn ar iarrthóirí cúig cheist a fhreagairt agus is mar an gcéanna, go bunúsach, dáileadh na marcanna sa dá chás:-

(a): 6 mharc x 5 = 30; (b): 6 mharc x 5 = 30. 30 + 30 = 60.

Sa dá chás – (a) agus (b) – is féidir uasmhéid 3 mharc a bhaint den iomlán a gnóthaíodh i ngeall ar dhrochGhaeilge.

Caighdeán na freagartha:-

Tá a bhfuil ráite i dtaobh Ceist 2 fíor sa chás seo chomh maith, go háirithe sa mhéid gurb é an phríomhlaiige chéanna a léiríonn na hiarrthóirí:

"D'éirigh leis na hiarrthóirí, tríd is tríd, teacht ar na freagraí ach ní dhearna a bhformhór ach cóipeáil dhíreach (agus iomarcach go minic) ón Scrúdpháipéar."

Ba chóir do dtuigfí go gcailltear marcanna má scríobhtar an iomarca i.e. má thugtar faisnéis nár lorgaíodh. Déanfar tagairt dó seo arís sna **CONCLÚIDÍ AGUS MOLTAÍ** thíos.

ROINN II SCRÍOBH NA TEANGA

Bíonn ar iarrthóirí tabhairt faoi thrí cinn de Cheisteanna – 1,2 agus 3 – a fhreagairt. Go bunúsach, is é atá á thástáil ná cumas an iarrthóra ar nóisín bhunúsacha a chur in iúl trí mheán na Gaeilge scríofa.

Ceist 1 25 mharc

Rogha anseo idir (a) **Cárta Poist** agus (b) **Nóta**. I gcás (a), iarrtar ar iarrthóirí an Cárta a bhunú ar roinnt pointí. I gcás (b), iarrtar orthu an Nóta a bhunú ar shraith pictiúr agus roinnt leidí cúntacha. Is mar an gcéanna dáileadh na marcanna sa dá chás, (a) agus (b):-

Eolas: 10 marc. Cúig phointe, dhá mharc an ceann. 2 mharc x 5 = 10.

Gaeilge: 15 mharc. Ionramháil, forbairt, cruinneas agus saibhreas foclóra á dtástáil.

Thug formhór mór na n-iarrthóirí faoi (a). Ní dhearna ach fíorbheagán (b).

Caighdeán na freagartha

D'éirigh go maith leosan a thug faoi (a) – ghnóthaigh siad marcanna arda ar na pointí eolais ach amháin an dara ceann. (Is dealraitheach nár thuig roinnt mhaith an focal *cabhair*). Maidir le (b), bhí na hiarrachtaí an-lag den chuid is mó agus ba mhinic neamhshuim á déanamh den tríú, ceathrú agus cúigiú pointe. Minic go leor, is cuntas leanúnach sa tríú pearsa (gan aird ar aimsir) a scríobhadh.

Tráchtfar ar Chumas Gaeilge i Roinn II trí chéile thíos.

Ceist 2. 40 marc

Rogha anseo idir (a) **Litir** bunaithe ar roinnt pointí agus (b) **Litir** bunaithe ar phictiúr (rogha inmheánach), agus roinnt leidí cúntacha. Litreacha neamhfoirmeálta an dá cheann acu.

Is mar an gcéanna dáileadh na marcanna sa dá chás, (a) agus (b):-

Foirmlí: 4 mharc. Seoladh, Dáta, Beannú, Síniú: 1 mharc x 4 = 4.

Eolas: 12 mharc. Ceithre pointe, trí mharc an ceann. 3 mharc x 4 = 12.

Gaeilge: 24 mharc. Ionramháil, forbairt, cruinneas agus saibhreas foclóra á dtástáil.

$4 + 12 + 24 = 40$.

Ba é (a) ba mhinice a roghnaíodh.

Caighdeán na freagartha

D'éirigh níos fearr leosan a thug faoi (a). I gcás (a), bhí na foirmlí go maith agus na pointí eolais sásúil ach amháin an tríú ceann. (Is dealraitheach nár thuig roinnt mhaith an focal *cuairt* nó, má thuig, nach raibh an foclóir cuí acu chun déileáil leis an bpointe). Maidir le (b), bhí na hiarrachtaí an-lag den chuid is mó agus ní raibh ar chumas mórán de na hiarrthóirí a thug faoi aon rud a scríobh faoin dara, tríú agus ceathrú pointe.

Tráchtfar ar Chumas Gaeilge i Roinn II trí chéile thíos.

Ceist 3 45 mharc

Rogha anseo idir (a) **Alt** (rogha inmheánach) agus (b) **Cuntas Dialainne** bunaithe ar shraith pictiúr. Iarrtar ar iarrthóirí c.15 líne a scríobh i pé ceann a roghnaíonn siad.

Tríd is tríd, is ionann dáileadh na marcanna sa dá chás, (a) agus (b). (Is léir gur feidir an mharcáil a dhéanamh ar bhonn níos "meicniúla" i gcás (b).)

Eolas: 18 marc. Mar threoir ghinearálta, luaitear "sé mhórpoinnte" agus trí mharc

an ceann. 3 mharc x 6 = 18.

Gaeilge: 27 marc. Ionramháil, forbairt, cruinneas agus saibhreas foclóra á dtástáil

Ba é (b) ba mhinice a freagraíodh. I gcás (a), ba iad (i) agus (iv) ba mhó a roghnaíodh.

Caighdeán na freagartha

"Maidir leis na hAilt, (a):... Bhí an foclóir acu siúd a rinne (i) an-easnamhach – rud a chuir ionadh orm mar bhí mé cinnte go mbeadh sé acu. Bhí na hiarrachtaí ar (ii) cuíosach maith ach ba bheag duine a thug faoi. Is ar éigean a thug aon duine faoi (iii). In (iv) bhí timpistí, gadaithe, etc. mar ábhar acu go minic.

"Roghnaigh an chuid is mó de na hiarrthóirí (b). Gnóthaíodh marcanna arda ar Eolas

anseo – 18 (uasmhéid) ina lán cásanna... Béarla an-choitianta ar fad – fiú *ambulance*

agus *hospital* le feiceáil. Bhí meascán go minic idir *bhuail* agus *thit*. Ní raibh ar a gcumas na mothúcháin a chur in iúl. Chonacthas *bhí fearg Daidí/Daidí fearg* agus *bhí mé brón*, chomh maith le samplaí eile ar an dul céanna, go forleathan. Bhí an tríú pearsa coitianta go leor freisin." (Príomhscrúdaitheoir Comhairleach)

Cumas Scríofa Gaeilge (Roinn II: Ceisteanna 1,2,3)

Ábhar míshásaimh é an caighdeán a léiríonn na hiarrthóirí i gcoitinne agus iad ag iarraidh a gcuid smaointe a chur in iúl trí mheán na Gaeilge scríofa. Ag seo thíos sampla de bhreitheanna, tuairimí agus moltaí na Scrúdaitheoirí. (Tá achoimre is/nó athfhoclaíocht, dílis don bhunteachtaireacht, i gceist uaireanta.):-

"Bhí caighdeán na Gaeilge go huafásach. Lochtanna coitianta: easpa foclóra, Béarla á úsáid, drochghramadach, droch-chomhréir, drochlitríú. Bhí claonadh i mbliana, níos mó ná mar a bhí le blianta beaga anuas, dul i muinín an Bhéarla."

"I gCeisteanna 1,2 agus 3 (b) tá a lán iarrthóirí ag brath ar na marcanna ar Eolas chun pas a fháil." (Ar ndóigh, ní féidir marc a ghnóthú ar Eolas mura ngnóthaítear marc ar Gaeilge.)

"Ón méid Béarla atá le feiceáil sna freagraí, tá sé soiléir go múintear an Ghaeilge go hiomlán trí Bhéarla ina lán scoileanna."

"Bhí na seanlaigí le feiceáil i mbliana – easpa cumais agus foclóra, mí-ionramháil na n-aimsirí, mí-úsáid na réamhfhocal, drochstruchtúir agus Béarlachas."

Níl aon amhras ann ná go bhfuil roinnt áirithe daoine ann a d'fhéadfadh, ó thaobh cumais de, tabhairt faoin Ardleibhéal. Tá daoine eile ann arbh fhéarr a d'éireodh leo dá dtabharfaidís faoin mBonnleibhéal toisc a bhfuil á éileamh sa Ghnáthleibhéal a bheith ábhairín éigin thar bharr a gcumais. (Déanfar tagairt dó seo arís san **ATHCHOIMRIÚ GINEARÁLTA** ag 5. Thíos.)

"Is cóir athbhreithniú leanúnach a bheith á dhéanamh – agus leasuithe dá réir á gcur i bhfeidhm – ar gach gné den Scrúdú agus go háirithe ar na coda úd a bhaineas leis na scileanna gníomhacha."

TRIAIL CHLUASTUISCEANA

Tá sé soiléir ó na staitisticí in **Tábla 3.1** thuas nach bhfuil torthaí na coda seo den Scrúdú sásúil beag ná mór. Ní hamháin sin ach tá an dealramh ar an scéal gur ag dul in olcas atá cúrsaí ó bhliain go chéile:-

"Nuair a thosaigh an Teastas Sóisearach i 1992 bhí na hiarrthóirí in ann marc an-ard a ghnóthú sa Chluastuisceant...Níl sé sin fíor anois. Tá gach cosúlacht ar an scéal go bhfuil faillí á déanamh sa chuid seo den chúrsa sna scoileanna." (Príomhscrúdaitheoir Comhairleach).

Tríd is tríd fuair na hiarrthóirí a gcuid marcanna ó na boscaí a thiceáil. Sna ceisteanna eile, dá mhéad Gaeilge a bhí le scríobh is ea is laige a bhí an fhreagairt.

Cuid A Caighdeán na freagartha measartha. Is annamh a litriodh ainmneacha Gaeilge – e.g. Dún na nGall, Gaillimh – i gceart. Béarla nó meascán de Ghaeilge agus Béarla coitianta. Is beag duine a thug freagra ceart ar An Dara Cainteoir (iv). Maidir le An Tríú Cainteoir (iii), níor tuigeadh an cheist agus bhí an-chuid tuairimíochta sna freagraí; is beag duine a scríobh an focal *dúlra*.

Cuid B Fógra a hAon: go maith ach "a hain/éan" in 2. go minic. (Agus an litriú ceart os a gcomhair amach ar an Scrúdpháipéar!) Fógra a Dó: 1. Go maith ach gan ar chumas an-chuid acu an focal *doras* a litriú in 2. Fógra a Trí: "Go dona – níor tuigeadh *istoiche* (1.), deacracht le *iarnóin* (2.)".

Cuid C Comhrá 1: Cé go raibh an fhreagairt in 1. go maith i gcoitinne, roghnaíodh (d) minic go leor; In 2., ní raibh *réitigh* ná *fadhb* ar eolas. Comhrá 2: Bhí an fhreagairt i gcás 1. go maith; I gcás 2., ba mhinic gan ach leath an fhreagra – *urlár* nó *glúin* – a bheith scríofa sa fhreagra. Comhrá 3: I gcás 1., ba é (d) – an ceann ceart – ba mhinice a roghnaíodh. (Bhí (e) sa dara háit); Maidir le 2., fágadh an briathar ar lár go minic agus níorbh annamh na focail aonair *nótaí* nó *dó/di* á scríobh mar fhreagra iomlán.

Cuid D Píosa a hAon: an freagra ceart in 1. ag a bhformhór ach níor fhéad siad ainm na háite a litriú; B'ábhar iontais líon na n-iarrthóirí nár thug aon fhreagra ar 2. Píosa a Dó: An fhreagairt lag i gcás 1. – (d) go minic in ionad (a) – agus go dona ar fad i gcás 2. Píosa a Trí: An fhreagairt go maith i gcás 1. ach lag i gcás 2. – *gach lá* á thabhairt go minic mar fhreagra.

CONCLÚIDÍ AGUS MOLTAÍ

Caithfear glacadh leis go bhfuil deacrachtaí éagsúla ag baint le múineadh na teanga ag an Leibhéal seo. Chun gur féidir an scéal a chur ina cheart, ní mór: (a) na deacrachtaí féin a shainaithint; (b) bealaí a mholadh ar a bhféadfaí na deacrachtaí a réiteach nó a laghdú; (c) deimhin a dhéanamh de nach ar theoricí teibí ach ar dhea-chleachtas agus ar thaithí phraiticiúil ranga a bhunófar pé moltaí a dhéanfar.

Maidir le (a), braitear go bhfuil méin nó dearcadh go mór i gceist. Dearcadh amháin atá forleathan go maith ná gur teanga "dheacair" í an Ghaeilge (ó thaobh an fhoghlaimora de) i gcomparáid le teangacha eile. Ceann eile ná "úsáideachas": "Cad é an mhaith dhuit í nuair...?" Bíonn sé de thoradh ar thuairimíocht gan bonn dá leithéid seo, uaireanta, go gcruthaítear agus go gcothaítear meon atá fuarchúiseach, ar an gcuid is fearr de, i leith na Gaeilge. Ina theannta sin, is minic tuairimí diúltacha á gcloisteáil ag daoine óga sa bhaile agus/nó i measc an phobail.

Maidir le (b) agus (c), tá dualgas trom ar an scoil – ar an mBainistíocht agus ar na múinteoirí (agus ní ar mhúinteoirí na Gaeilge amháin) – timpeallacht thacúil a chruthú agus a chaomhnú: fógraí i nGaeilge; ainmneacha na seomraí agus na saotharlann agus láithreacha a bhfuil áiseanna speisialta iontu, etc. a bheith scríofa i nGaeilge ar na doirse; beannaithe, treoracha, orduithe, etc. a bheith á dtabhairt go coitianta i nGaeilge.

Baineann a bhfuil in (a) – (c) thuas le tosca ginearálta na teanga, murab ionann agus cúrsaí scrúdaithe an Teastais Shóisearaigh amháin. Tá sé ráite ag an bPríomhscrúdaitheoir Comhairleach (ní thar a cheann féin amháin ach thar ceann na Scrúdaitheoirí i gcoitinne) nach é an scrúdú féin faoi deara torthaí míshásúla na mblianta deireanacha seo.

4. AN BONNLEIBHÉAL

In **TÁBLA 4.0** tugtar faisnéis maidir le torthaí na mblianta 1992-2000

TÁBLA 4.0

Bliain	Líon Iarrthóirí	Grád (%)						
		A	B	C	D	E	F	NG
1992	9,613	18.2	38.4	26.2	13.3	3.0	0.9	0.1
1993	8,043	15.4	37.4	28.0	14.6	3.6	0.9	0.1
1994	6,972	18.7	43.7	24.9	10.0	2.0	0.6	0.1
1995	6,877	7.1	30.9	35.0	21.0	4.9	1.1	0.1
1996	6,512	8.4	27.8	33.5	23.1	6.0	1.2	0.1
1997	5,961	6.3	24.7	31.4	24.7	10.2	2.5	0.1
1998	5,853	2.4	18.3	37.0	33.6	7.6	1.1	0.1
1999	5,656	1.3	11.3	36.9	38.0	10.4	1.9	0.1

2000	5,243	10.5	30.6	32.5	20.5	4.7	1.0	0.1
------	-------	------	------	------	------	-----	-----	-----

Ábhar mór sásaimh iad torthaí na bliana 2000: ghnóthaigh 73.6% de na hiarrthóirí C + fad is nach raibh ach 5.8% sa raon E, F, NG. Feabhas suntasach é seo ar an scéal seachas mar a bhí le trí bliana anuas agus táthar ag súil leis go leanfaidh cúrsaí amhlaidh.

Ar na cúiseanna a luadh leis an bhfeabhas bhí:-

- Pátrún so-aitheanta an Pháipéir Scríofa – gan aon rud gan choinne ann agus iarrthóirí imithe i dtaithí air;
- Breis iarrthóirí a bheith ag tabhairt faoi Scríobh na Teanga;
- Ábhar agus caighdeán sa **Triail Chlostuisceana** a bheith an-oiriúnach don Leibhéal;
- A thuilleadh cothromaíochta sa **SCÉIM MHARCÁLA**.

Dhá chuid atá sa Scrúdú – Páipéar Scríofa (Léamhthuiscint agus Scríobh na Teanga) agus Triail Chlostuisceana.

Seo mar a dhéantar na marcanna a roinnt ar na trí scil atá á dtástáil:-

Léamhthuiscint : 100 marc: 31.25%

Scríobh na Teanga : 100 marc: 31.25%

Clostuisceint : 120 marc: 37.50%

Iomlán : 320 marc: 100%

Tá léiriú in **Tábla 4.1** ar na meánmharcanna a baineadh amach le blianta beaga anuas sa dá chuid den Scrúdú.

TÁBLA 4.1

Cuid den Scrúdú	Uasmharc	Meánmharc		
		1998	1999	2000
Páipéar Scríofa	200	105.5 = 52.8%	107.4 = 53.7%	126.0 = 63.0%

C.T.	120	77.9 = 64.9%	65.3 = 54.4%	82.0 = 68.3%
------	-----	-----------------	-----------------	-----------------

PÁIPÉAR SCRÍOFA

ROINN I: LÉAMHTHUISCINT

Bíonn ar iarrthóirí trí cheist a fhreagairt.

Ceist 1: 20 marc

Triail atá bunaithe ar mheaitseáil pictiúr agus abairtí. Sé abairt agus sé phictiúr. Bíonn eochairfhocail i ngach abairt a chuireann ar chumas an iarrthóra an pictiúr a fhreagraíonn di a aithint.

Sé abairt/phictiúr. Ceithre mharc an ceann. $4 \text{ marc} \times 6 = 24$ (Uasmhéid 20.)

Ós rud é gur tuiscint atá á tástáil, bronntar 3 marc (as 4) ar iarrthóirí a léiríonn (ar aon bhealach réasúnta) gur thuig siad bunteachtaireacht abairte. Bronntar 4 marc orthu siúd a scríobhann cuid chuí den abairt – níl cruinneas i gceist – a fhreagraíonn don phictiúr.

An fhreagairt go sármhaith: ghnóthaigh an-chuid iarrthóirí lánmharc.

Ceist 2: 40 marc

Fógra simplí agus sé cheist chun tuiscint ar an ábhar a thástáil.

Ceisteanna 1 – 5 (Ilrogha): 6 marc an ceann; $6 \times 5 = 30$. Ceist 6: Dhá bhlúire eolais á lorg; 6 marc an ceann. $6 + 6 = 12$.

$30 \text{ marc} + 12 \text{ marc} = 42$ (Uasmhéid 40.)

Ní raibh aon deacracht ag iarrthóirí leis na Ceisteanna Ilrogha (1-5). I gcás 6, ba léir go raibh leisce ar chuid acu aon rud a scríobh. Go minic, níor ainmníodh ach rud amháin in ionad **dhá** rud faoi mar a bhí á lorg.

Ceist 3: 40 marc

Iarrtar ar iarrthóirí ceisteanna a fhreagairt ar dhá bhlúire scríbhneoireachta – (a) agus (b) – atá, ar an mórchoir, éagsúil le chéile ó thaobh ábhair de.

(a) 20 marc: $10 + 5 + 5$

(b) 20 marc: $10 + 5 + 5$

20 marc + 20 marc = 40

An fhreagairt thar a bheith sásúil ag formhór mór na n-iarrthóirí.

ROINN II: SCRÍOBH NA TEANGA

Ceist 4: 30 marc

Rogha anseo idir **Cárta Poist** agus **Cuntas Dialainne** bunaithe ar an suíomh céanna (pictiúr).

Is mar seo a roinntear an 30 marc:-

a. **Cárta Poist**

Leagan amach: 8 marc;
Cumarsáid: 16 mharc;
Cruinneas Gaeilge: 6 mharc.

a. **Cuntas Dialainne** (Sé cheist le freagairt).

Cumarsáid: 24 mharc; Cruinneas Gaeilge: 6 mharc.

Iarrachtaí laga easnamhacha den chuid is mó, is cuma cén ceann acu a roghnaíodh. Ba é an **Cárta Poist** ba mhó a roghnaíodh agus, i gcoitinne, d'éirigh beagáinín níos fearr leosan a roghnaigh é.

Bhí a leithéid seo le rá ag Scrúdaitheoirí:-

- "Cheapfá go mbeadh gach uile dhalta in ann Ainm, Seoladh, Beannú agus Síniú a scríobh (**Cárta**) – agus lánmharc a ghnóthú ar Leagan Amach – ach ní mar sin a bhí".
- "Ní raibh tagairt ar bith d'ábhar an phictiúir ag roinnt iarrthóirí ach cúpla abairt a bhí foghlamtha de ghlanmheabhair scríofa acu." (**Cárta**).

"Leathdhéanta ag an gcuid is mó agus Béarla á úsáid acu." (**Cuntas**

Dialainne.)

-

-
-
Ceist 5: 30 marc

Rogha anseo idir **Cuireadh** agus **Nóta**. (An dara ceann bunaithe ar shraith pictiúr agus ceisteanna).

An dáileadh céanna marcanna sa dá chás:- Cumarsáid: 24 mharc; Cruinneas Gaeilge: 6 mharc.

Seo an chuid den Scrúdú a mbíonn na hiarrachtaí is laige ann. Braitear go mbíonn saghas eagla ar iarrthóirí tabhairt faoi fiú. Fágadh an cheist seo ar lár ní ba mhinice ná aon cheist eile.

Bhí a leithéid seo le rá ag Scrúdaitheoirí:-

"Ba ríléir nach raibh tuairim dá laghad ag an-chuid iarrthóirí ar cad is **Cuireadh** ann. Ba mhinic nár deineadh ach a raibh san **Fógra** a athscríobh le briathar nó dhó (gan aird ar an aimsir) fite fuaithe ann. Cé go raibh an focal **Cuireadh** i geló trom dubh faoi dhó níor tugadh aon aird air nó, má tugadh, níor tuigeadh é".

Maidir leis an **Nóta**: "Easpa cleachtaidh soiléir go rómhínic... bearnaí san insint (gan tagairt a bheith déanta do na trí pictiúr 1, 2 agus 4) ... briathra san uimhir uatha de ghnáth." (Bhí an t-íolra riachtanach, go háirithe i gcás 1. agus 4.)

Ceist 6: 40 marc

Rogha anseo idir **Cuntas** - (bunaithe ar phictiúr a bhfuil roinnt mhaith mionsonraí ann) agus **Foirm Iarratais** atá le líonadh ag iarrthóirí.

An dáileadh céanna marcanna sa dá chás:- Cumarsáid: 32 mharc; Cruinneas Gaeilge: 8 marc.

Maidir le (a) – **Cuntas**, bíonn caighdeán na freagartha go mór faoi bhun a mholta. Ina dhiaidh sin is uile: "Bhí an cheist seo maith go leor agus fuair cuid díobh a lán marcanna anseo". Agus: "D'éirigh go maith le hiarrthóirí i gceist 6, (a) agus (b); fiú na daoine ba lú cumas Gaeilge a thug faoi (b), d'éirigh go maith leo".

Tháinig Scrúdaitheoirí eile ar mhalairt tuairime, go háirithe i gcás (a):-

"B'uafásach an iarracht seo, dáiríre. Ba mhinic nach raibh ann ach liosta ón bpictiúr".

Bhíothas ar aon fhocal, áfach, go n-éiríonn níos fearr leosan a thugann faoi (b):-

"Deineadh iarracht réasúnta maith anseo, ach ba léir nach bhfuil tuiscint rómhaith ag iarrthóirí ar an difríocht céille agus usáide idir *Tá/Sea/Bhí/Beidh* etc. Mar shampla: "An bhfuil cead agat? Sea. "

Is léir i gcás (b) go bhfuil tábhacht ar leith ag baint leis na bunaimsirí: Láithreach, Caite agus Fáistineach. Ba chóir béim a chur air seo sna ranganna.

(Nóta: Bíonn Tuairiscí na Scrúdaitheoirí aonair bunaithe ar chaighdeán na

n-iarrthóirí a bhíonn á marcáil acu féin agus air sin amháin. Is minic a gheobhadh Scrúdaitheoir sraith d'iarrachtaí laga agus Scrúdaitheoir eile cnuasaigh d'iarrthóirí a mbeadh ullmhúchán cóir déanta acu agus torthaí dá réir bainte amach acu. Sin an míniú ar na difríochtaí idir a mbíonn le rá ag roinnt acu sna Tuairiscí. Comhtháthú ar a bhfuil sna Tuairiscí ar fad atá in **Tuairisc an Phríomhscrúdaitheora.**)

TRIAIL CHLOSTUISCEANA

Tá 120 marc le dáileadh ar an gcuid seo den Scrúdú.

Iomlán 21 cheist, bunaithe ar 12 cheann de bhlúirí gearra cainte, a bhí le freagairt ag iarrthóirí. Ceisteanna Ilrogha na ceisteanna ar fad: ní iarrtar ar iarrthóirí aon rud a scríobh.

Tá na ceisteanna go léir ar cómharc:-

6 mharc x 21 = 126 (Uasmhéid 120).

Bhí an foláireamh breise seo i **Scéim Mharcála 2000**:- "I gcás gach ceiste níl ach rogha amháin atá fíorchrúinn, ceart. Mar sin féin, tá baol míthuisceana macánta ann i gcás Ceist 2 (a) agus Ceist 9 (a). Sa dá chás seo glacfar le rogha nach é an ceann atá á lorg é".

Taobh amuigh den dream a bhí ar fíorbheagán Gaeilge d'éirigh go maith le hiarrthóirí: 68.3% an meánmarc. (Vid. **Tábla 4.1**)

Faoi mar a tharlaíonn gach bliain, chruthaigh Ceist 6 fadhbanna d'an-chuid iarrthóirí. Is dealraitheach go mbíonn saghas eagla orthu i bhfianaise a leithéid seo de cheist. Ullmhúchán agus cleachtadh ranga an leigheas ar an scéal seo.

Lasmuigh de Cheist 6, bhí fadhbanna ag roinnt iarrthóirí – iarrthóirí "meánacha" – le Ceisteanna 3 (a) agus (b), 11 (a) agus (b) agus 12 (a) agus (b). Bhí líon nár bheag nár aithin aon difríocht idir "inniú" agus "amárach" i gCeist 7.

CONCLÚIDÍ AGUS MOLTAÍ

Bhí na Scrúdaitheoirí taithíocha ar aon fhocal go raibh feabhas tagtha ar gach gné d'fhreagairt na n-iarrthóirí sa Scrúdú seo i mbliana agus tá cruthú staitistiúil air seo sna figiúirí a thugtar in **Tábla 4.0** thuas.

Ba sna Ranna a thástálann **Tuiscint** ba léire a chonacthas an feabhas seo. Maidir le **Scríobh na Teanga**, ní raibh ach dornán beag ann nár thug faoin Roinn seo in aon chor. (Ba é Ceist 5 ba mhó a fágadh gan freagairt.)

Maidir leis an **Léamhthuiscint**, b'innholta tuilleadh cleachtaidh a dhéanamh de na ceisteanna úd ina n-iarrtar freagraí scríofa. Ní hamháin go gcabhróidh sé seo le hiarrthóirí sa Roinn seo ach cothóidh sé nós na scríbhneoireachta i gcomhthéacs atá, tríd is tríd, neamhéiliteach agus neamhbhagrach.

Maidir leis an **Clostuiscint**: An t-aon fhadhb ghinearálta atá ann (agus a bhí ann ó thús), baineann sé le Ceist 6. Meastar go bhfuil easpa muiníne i measc iarrthóirí go mór i gceist anseo. Tá gá le cleachtadh ranga a dhéanamh den réimse teoranta téarmaí agus leaganacha cainte a bhaineann le teoracha a lorg, a thabhairt agus a thuiscint.

Tá feabhas áirithe tagtha ar chaighdeán na freagartha sa Roinn **Scríobh na Teanga** agus tá sé áirithe go bhfuil laghdú le sonrú ar líon na n-iarrthóirí a dhéanann neamhshuim ar fad den Roinn seo. Sin é an taobh dearfach den scéal; ar an taobh eile, bhí sé seo le rá ag an bPríomhscrúdaitheoir Comhairleach:-

Tá sé tábhachtacht na daltaí a spreagadh agus a mhisiú. Chuige sin ní foláir a chur ar a súile dóibh nach bhfuil an ghné seo de shealbhú teanga in aon ghaor do a bheith chomh deacair agus a shamhlaítear do roinnt mhaith acu, b'fhéidir. D'fhéadfaí a mheabhrú dóibh nach gnó é seo a bhaineann leis an nGaeilge amháin: is mó an leisce a bhíonn ar fhoghlaimoírí, de ghnáth, tabhairt faoi scríobh (agus labhairt) teanga ná mar a bhíonn orthu tabhairt faoi léamh agus éisteacht. Ba chóir raidhse samplaí (bunaithe ar shean-scrúdpháipéir, más é sin is éifeachtúla) a chur os a gcomhair, iad a mhíniú dóibh agus a phlé leo chun a chruthú nach gá aon mhóiriarracht chun déileáil leis an gcuid seo den Scrúdú.

5. ATHCHOIMRIÚ GINEARÁLTA

Tá achoimre chuimsitheach ar na moltaí iomadúla a fuarthas curtha faoi bhráid na Roinne.

Is é an chéad chéim – agus an ceann is bunúsaí agus is loighciúla – san ullmhúchán don Teastas Sóisearach ná go roghnódh iarrthóirí, i gcomhairle lena gcuid múinteoirí, agus tar éis an scéal a phlé go mion le tuismitheoirí/ionadaithe tuismitheoirí, an Leibhéal is fearr a oireann dá bhfíorchumas maidir le sealbhú teangacha. Tá tábhacht ar leith le dianmhachnamh i gcás daoine a bheadh ag cuimhneamh ar Chúrsa an Bhonnleibhéil: d'fhéadfadh impleachtaí a bheith i gceist a chúngódh raon a roghanna gairme amach anseo. Tá gá anseo le comhairle mheasta bunaithe ar phrionsabail oideachasúla agus ní ceart tosca seachtracha (neamhoideachasúla) a chur san áireamh. Ní ceart, ar aon chúinse, rogha meargánta a dhéanamh agus b'fhéarr go mór gan cinneadh a dhéanamh róluath sa Timthriall Sóisearach.

Ag seo thíos na slata tomhais atá leagtha amach sa Siollabas don Teastas Sóisearach: Gaeilge (Lgh 4-5) do na "grúpaí" a bhfuil na Cúrsaí/Leibhéil éagsúla dírithe orthu:-

Ardchúrsa

Tá sé seo dírithe ar na grúpaí seo a leanas:

- Formhór de dhaltáí na Gaeltachta
- Formhór de dhaltáí ó Ghaelscoileanna lasmuigh den Ghaeltacht
- Daltáí ó ghnáthscoileanna a thug an teanga leo go maith

Gnáthchúrsa

Tá sé seo dírithe ar an meánghrúpa

- Daltáí a bhfuil caighdeán creidiúnach sa Ghaeilge bainte amach acu agus iad ag tosú san iarbhunscoil nó iad siúd a thosaíonn ar bheagán Gaeilge ach a léiríonn cumas foghlama thar an ngnáth i rith an chúrsa
- Iad siúd ón nGaeltacht nach n-oirfeadh an t-ardchúrsa dóibh ach a bhfuil scileanna áirithe teanga go maith acu.

Bonnchúrsa

Leagtar béim anseo ar chumarsáid bhunúsach trí Ghaeilge. Tá sé dírithe ar na daltaí nach ndearna dul chun cinn suntasach i sealbhú na Gaeilge agus iad sa bhunscoil. Bheifí ag súil, áfach, go mbeadh caighdeán áirithe Gaeilge ag gach aon pháiste agus iad ag teacht isteach don iar-bhunscoil. Feictear gurb é an riachtanas is mó atá acu seo ná dul i dtaithí ar úsáid na Gaeilge atá ina dtimpeallacht. Chuige sin is é príomhchuspóir an chúrsa ná straitéisí cumarsáide oiriúnacha sa Ghaeilge a mhúineadh dóibh. ‘Sé sin chun a chur ar a gcumas idirghníomhaíocht a láimhsiú agus pé méid den teanga atá acu a úsáid. Tá eilimintí den teanga labhartha agus an teanga scríofa fite fuaite tríd an gcuid seo den siollabas. Leagtar béim anseo ar ghabhchumas mar tá sé seo ag leibhéal níos bunúsaí i sealbhú na teanga ná mar atá an cumas táirgthe. Bíonn an cumas tuisceana chun tosaigh ar an gcumas labhartha agus an cumas scríbhneoireachta.

AN tARDLEIBHÉAL

Ar bhonn a bhfuil faighte de Thuairiscí agus de Thráchtanna – ó scrúdaitheoirí, ó mhúinteoirí agus ó eagraíochtaí – ní léir aon mhórloch a bheith ar aon chuid den Scrúdú ag an Leibhéal seo. Ní hionann sin agus a rá nach bhféadfaí feabhas a chur ar ghnéithe áirithe de.

AN GNÁTHLEIBHÉAL

Sa bhliain 1997, den chéad uair riamh bhí ráta na nGrád E, F agus NG ag an Leibhéal seo os cionn 10%. Níl aon athrú tagtha ar an scéal ó shin. Sna ceithre bliana 1997-2000 bhí 15,284 iarrthóirí ann nár éirigh leo Grád D, ar a laghad, a ghnóthú: sin meán 3,821 in aghaidh na bliana. Níor dhóichí rud de ná go bhfaigheadh roinnt mhaith de na hiarrthóirí seo Gráid ní ba shásúla dá dtabharfaidís faoin mBonnleibhéal. Gné mhísásúil eile ná an titim shuntasach i líon na nGrád C +: ó 67.5% i 1996 go 57.4% i 2000. Le linn na tréimhse céanna bhí laghdú 11.5% (ó 31.4% i 1996 go 19.9% i 2000) ar líon na n-iarrthóirí a ghnóthaigh an dá Ghrád is airde (A agus B).

AN BONNLEIBHÉAL

I bhfianaise torthaí sásúla na bliana seo, ní léir go bhfuil aon ghá le leasuithe a mholadh i gcás aon chuid den Scrúdú ag an Leibhéal seo. Ní scaoth breac, áfach, agus mura leanann cúrsaí mar seo, caithfear an scéal a athbhreithniú.